

SZAFFKÓ PÉTER

PROFILBŐVÍTÉS ÉS ÚTKERESÉS A 90 ÉVES  
DEBRECENI NYÁRI EGYETEMEN, 2000 UTÁN  
(SZUBJEKTÍV ÖSSZEFOGLALÓ  
EGY ÉVFORDULÓ KAPCSÁN)

*CHANGES AND NEW DEVELOPMENTS AFTER 2000 AT DEBRECEN SUMMER SCHOOL CELEBRATING ITS 90<sup>TH</sup> ANNIVERSARY. The author (currently acting as Managing Director of Debrecen Summer School) takes a subjective look at those changes and new developments which have expanded and enriched the traditional activities of this unique institution since the end of the 20<sup>th</sup> century. Providing a brief summary of the decades before 2000 when DSS became an independent non-profit public company, the article intends to give an overview of some of the major steps taken by the former and current managements which seem to have strengthened the position of the School in the field of promoting Hungarian language and culture. In addition to opening a new school in Budapest in 2002 and introducing special courses in the spring, autumn and winter, DSS has found various ways of cooperating with the University of Debrecen as well as offering semester courses on some of the so-called less widely used and learnt languages such as e.g. Czech, Norwegian, Romanian, Swedish or Turkish. One of the most extensive recent activities would include a wide range of international cooperation based on different kinds of European project applications such as Erasmus+ and the Visegrad Fund. The main aim of the article is to show that the 90-year-old institution is still a living organism which has always tried to live up to the expectations of the age in making Hungarian language and culture attractive to as many people as possible.*

*Bevezetés helyett*

1927. május 9-én a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kari Tanácsa három debreceni professzor – Hankiss János, Milleker Rezső és Tankó Béla – javaslatára megalapította a Debreceni Nyári Egyetemet. Az intézmény célja a magyar mint egy „kis” nemzet nyelvének népszerűsítése volt egy olyan világban, amelyben – Hankiss szavai szerint – „a nemzetek annyira össze vannak szövődve, hogy reménytelen és helytelen dolog volna egyes vastagabb fonalakat, önálló nemzeti szálakat kiemelni a teljes szövet rovására”.<sup>1</sup> Ő fogalmazta meg azt is, hogy az évszázadok során oly sokat szenvedett Közép-Európa széles körű megismertetése: „Magyarország megismerésével kezdődhetik [...] Hiszen Magyarország története és kulturális élete a Dunai Európa nemzeteinek és értékeinek igen nagy hányadát magába foglalja.”<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Idézi Gellén József. Vö. 75 éves a Debreceni Nyári Egyetem, szerk. DOBI Edit, GELLÉN József, Debrecen, 2002, 11.

<sup>2</sup> Uo.

Nyolcvan évvel később, 2007. június 23-án a Magyar Örökség és Európa Egyesület a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében kinyilvánította, hogy: „a *Debreceni Nyári Egyetem magyar nyelv őrzésében vállalt szolgálata*” méltó a Magyar Örökség díj adományozására. Ugyanezen évben a nyolcvan éve működő intézmény Pro Urbedíjat kapott Debrecen városától. Magyar sikertörténet? Vagy talán debreceni? Valószínűleg mindkettőnél több. Debreceni kezdeményezés az universitas és a nemzetköziség jegyében, amely az eltelt kilenc évtized alatt világméretűvé nőtte ki magát, példát szolgáltatott több hasonló kezdeményezésnek, és mindvégig arra törekedett, hogy őrizze a magyar nyelv és kultúra lángját határon innen és határon túl.

Már a második évben voltak külföldi érdeklődők, és ettől fogva a magyar és idegen nyelvű előadások minden évben igyekeztek magas szintű és korszerű ismereteket nyújtani Magyarország történelméről, jelenéről, kulturális és gazdasági eredményeiről, a magyar nyelv és irodalom sokszínűségéről, zenéről, festészetről, sportról és egyéb érdekes témákról. Ez egyben azt is mutatja, hogy a Debreceni Nyári Egyetem soha nem csupán egy nyelviskola szerepét töltötte be, hanem olyan képző helyé vált, amely élő valóságában mutatta be a magyar kultúrát. Ebben a tekintetben tehát az intézmény fontos és hatékony kultúradiplomáciai missziót teljesített és teljesít mind a mai napig.

A Nyári Egyetem első nagy évtizedének a harmincas évek tekinthetők. A résztvevők száma folyamatosan nőtt: a II. világháború kitörésének évére a létszám meghaladta a 800 főt, a résztvevők kora, nemzetisége és foglalkozása egyre változatosabb lett. Az előadók között olyan neves személyiségeket találunk, mint pl. Bárczi Géza nyelvész vagy Szerb Antal irodalomtörténész, és az intézmény egy évtized alatt elért sikereit oly módon „ismerte el” az akkori kormányzat, hogy az 1938-as nyári kurzus megnyitó előadását maga a kultuszminiszter – Teleki Pál tartotta a nagyszámú hallgatóság előtt.<sup>3</sup>

Természetes lett volna, ha a világháború megtörté volna a Debreceni Nyári Egyetem lendületét, de a nyilvánvaló nehézségek ellenére inkább erőt adott ahhoz a munkához, amelynek mindmáig egyik központi eleme a népek és kultúrák közötti kapcsolatok ápolása, a békés egymás mellett élés gondolatának erősítése. Talán jellemző momentumként említhető az 1942-es évi nyári kurzus, amelyet Magyarország akkori miniszterelnöke, Kállay Miklós nyitott meg „*Magyarország és Európa*” című előadásával. A határok nélkül értelmezett magyarság évezredes örökségének megőrzését és a mindenkori politikai-történelmi helyzet fölé emelkedő szellemiség állandó jelenlétét igazolja azoknak az értelmiségieknek a névsora, akik részt vállaltak a Debrecenbe érkező hallgatók oktatásában: elég, ha Makkai Sándort, Hankiss Jánost, Pukánszky Bélát, Ortutay Gyulát említem meg. De a magyar nyelv és kultúra iránt érdeklődők személyesen is találkozhattak Móricz Zsigmonddal, Németh Lászlóval, Veres Péterrel, Szabó Lőrincsel vagy éppen Püski Sándor könyvkiadóval.

<sup>3</sup> A 2002 előtti korszakra vonatkozó adatok és információk a fentebb már idézett *75 éves a Debreceni Nyári Egyetem* című kötetből származnak, míg a későbbi évek tekintetében a Debreceni Nyári Egyetem beszámolóiból (2009–2016) erednek.

Mindezek ellenére a háború utolsó évei, majd a Rákosi-korszak politikai fejleményei – ha nem is hivatalosan, de ténylegesen – a Debreceni Nyári Egyetem felfüggesztéséhez vezettek. Egy évtizednyi szünet után, 1958-ban újra megnyitotta kapuit az intézmény, de csaknem egy újabb évtized kellett ahhoz, hogy az újra népszerű és egyre nagyobb létszámú hallgató-ságot vonzó debreceni nyári kurzus ismét a magyar nyelv és kultúra hazai fellegréjára legyen. Ez olyannyira valósággá vált, hogy egyes elemzők szerint a nyolcvanas években a Debreceni Nyári Egyetem hivatalos nyelvévé vált a magyar, ami lehetővé tette, hogy a több tucat országból érkező résztvevők minél több előadást és kulturális programot az eredeti nyelven élvezhessék. Az előadók nagy része a Kossuth Lajos Tudományegyetemről érkezett, de rendszeres vendég volt Lőrincze Lajos, Hankiss Elemér, Ujfalussy József, Pálffy József, Czine Mihály, Gulyás György vagy Köpeczi Béla és Pozsgay Imre, a művelődéspolitikai fórumok meghívott előadói. A népdaltanulás, a táncház, a szépkiejtési és versmondási verseny, történelmi és turisztikai szempontból érdekes helyszínekre szervezett kirándulások színesítették a nyelvtanulási programot.

A kilencvenes évek mindmáig ható egyedülálló eredménye volt az a vállalkozás, aminek eredményeképpen megszületett a ma már világszerte ismert Hungarolingua tankönyvsorozat. A Kossuth Lajos Tudományegyetem oktatóiból álló szerzőgárda mellett Magyarország egyik legkiválóbb fiatal színházi rendezője, a Csokonai Színház színészei, debreceni grafikusok és fotósok is hozzájárultak ahhoz, hogy a legkorszerűbb módszertanra épülő nyelvkönyvek nemzetközi szinten is irigylésre méltó audio-vizuális segédanyagokkal egészültek ki. Ugyancsak a kilencvenes évek újítása volt a nyári egyetem kurzusainak jelentős bővítése: ekkor indították útjára a téli, majd a tavaszi intenzív kurzusokat, amelyekhez később még egy őszi tanfolyam is csatlakozott.



*Az első Debreceni nyári Egyetem plakátja*

*Az önálló Debreceni Nyári Egyetem első évtizede*

Az intézmény életében jelentős fordulópontot jelentett a 2000-es év, amikor a debreceni egyetemek integrációjával párhuzamosan a korábban a Kossuth Lajos Tudományegyetemen belül működő szervezeti egység önálló jogi személyé vált. Az előbb közhasznú társaságként bejegyzett felnőttoktatási intézmény 2008 után Debreceni Nyári Egyetem Oktatási Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság néven folytatta jogelődje munkáját. Természetesen ez a jogi változás számos gazdasági, adminisztratív és oktatáspolitikai következményt vont maga után. A magyar állam tulajdonába került Debreceni Nyári Egyetem igen nagyfokú önállósághoz jutott, de legalább ilyen mértékű lett a gazdasági felelősség is, hiszen innentől kezdve ugyanolyan piaci körülmények között kellett dolgoznia, mint bármelyik más gazdasági társaságnak. Persze a valóságban azért nem volt ennyire súlyos a helyzet, hiszen a szakmai és adminisztratív kapcsolat továbbra is a Debreceni Egyetemhez kötötte, amely nélkül elképzelhetetlen lett volna az egyre bővülő hallgatói létszám növelése és folyamatos biztosítása.

A rendszerváltás és az Európai Unióhoz való csatlakozási folyamat generálta nagy érdeklődésre való tekintettel 2002-ben Budapesten is nyelviskola nyílt, illetve Sopronban is indultak tavaszi és őszi kurzusok. A Debreceni Nyári Egyetem egyértelműen a magyar nyelv és kultúra nemzetközi ikonjává vált, ami – többek között – számos kiváló vezető egyéniség, és több mint félszáz nyelvtanár elkötelezett és magas színvonalú munkájának köszönhető. A hallgatói létszámok szinte folyamatosan magasak voltak. A budapesti és a debreceni helyszínek együttesen több mint ezer nyelvtanulót vonzottak évente, csupán 2008-ban csökkent ez alá, de 2009-től kezdve a Debreceni Nyári Egyetem nyelvi és egyéb kurzusain 1200-nál is többen fordultak meg minden esztendőben. Nem véletlen, hogy 2007-ben, az intézmény 80 éves fennállásának évfordulóján két elismerést is kapott a Nyári Egyetem: a fentebb már említett Magyar Örökség díjat a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében vehette át az akkori igazgató, Dr. Gellén József, míg a Pro Urbe díjat Debrecen városa ítélte oda ugyanabban az évben.

A volt Kossuth Lajos Tudományegyetemből 2000-ben kivált Debreceni Nyári Egyetem tehát igen komoly eredményeket és elismeréseket tudhatott a magáénak a XXI. század első évtizedének második felére. A felszín alatt azonban egyre jobban láthatóvá váltak azok a változások, amelyek nem feltétlenül pozitívan hatottak az intézmény stratégiai elképzeléseire, és amelyek sürgős beavatkozásokat igényeltek ahhoz, hogy az intézmény sikere tovább folytatódhasson. Két nagyon fontos ténytet kell megemlíteni ebben a tekintetben. Először is ma már elég határozottan kijelenthető, hogy Magyarország belépése az Európai Unióba 2004-ben megváltoztatta az ország addigi vélt vagy valós elemekből összeállt imázsát, ami valójában nem növelte, hanem inkább csökkentette a magyar nyelv és kultúra iránti érdeklődést. Megszűnt az a korábbi helyzet, hogy a nyugati diákok és más nyelvtanulók „átélhették” vagy közvetlen közletről tanulmányozhatták a legvidámabb kelet-európai barakként, majd a rendszerváltást csaknem elsőként végrehajtó országgént ismert Magyarország hétköznapi életét és kultúráját. Ezt



*A Debreceni Nyári Egyetem diákjai megérkeznek a debreceni vasútállomásra*

egyébként a folyamatosan csökkenő külföldi magyar tanszékek és egyéb központok is megérezték, ami szorosan összefüggött a Nyári Egyetemre jelentkező diákok számának zuhanórepülésével. Mondhatnánk azt, hogy ez olyan külső tényező, amelyet itthonról nem nagyon lehetett befolyásolni, de ennek némileg ellentmond az a tény, hogy a Magyar Ösztöndíj Bizottság által kormányközi ösztöndíjként nyújtott támogatás szinte segítette ezt a tendenciát: míg 2003-ban még 175 külföldi tanulhatott ösztöndíjjal magyar nyelvet a hagyományos nyári kurzuson, ez a szám 2013-ban mindössze 48 volt! A helyzet azóta sem sokat változott, a 2014–2017 közötti időszakban az állami ösztöndíjak átlaga nem haladta meg az 50-et. Itt most nem áll módunkban ezeket az adatokat alaposabban elemezni, és így az okokat sem lehet megnyugtatóan feltárni, de az biztos, hogy ez a tendencia egyértelműen hátrányosan érintette/érinti a ma már kilenc évtizede igen fontos missziót teljesítő Debreceni Nyári Egyetemet.

A másik hátráltató tényező a 2008–2009-es világgazdasági válság volt, ami miatt csaknem természetesnek lehetett venni, hogy a korábbinál kevesebben engedhetik meg maguknak azt, hogy négy vagy akár két hétre Debrecenbe jöjjenek tanulni és kikapcsolódni. A számok ebben az esetben is elég egyértelműen mutatják a változásokat. Míg 2008-ban a nyári magyar nyelv és kultúra kurzuson 220-an vettek részt, 2009-ben már csak 197-en, 2010-ben 189-en, és ez a csökkenő arány tovább is folytatódott. Éppen ez a további csökkenés hívta fel a figyelmet arra, hogy itt talán többről van szó, mint a gazdasági válság közvetlen hatásáról. Ha idevesszük a budapesti nyelviskola adatait is, akkor még nyilvánvalóbbnak tűnik, hogy valami megváltozott. A 2009-es kiugró év után (660 nyelvtanuló iratkozott be – a külföldiek számára igen kedvező euro-forint átváltás előnyeit is kihasználva), 2010-ben 590, 2011-ben 499, 2012-ben 431 külföldi



választotta a fővárosban működő debreceni intézményt, azt követően viszont az ottani létszám folyamatosan 400 fő alatt maradt. De voltak más figyelmeztető jelek is. A 21. század első évtizedében a nyári kurzus mellett igen népszerűek voltak a télen, tavasszal és ősszel meghirdetett intenzív vagy szuperintenzív kurzusok, amelyek – a nyárihoz hasonlóan – kulturális programokat is tartalmaztak. 2003-ban mintegy 200 nyelvtanulót regisztrálhattak ezekre a kurzusokra, de ez a szám 2010-re 50 alá csökkent, aminek következtében 2011 és 2013 között folyamatosan megszüntetésre kerültek. Hasonló sorsra jutott a pár évig ugyancsak kedvelt soproni kurzus, amely 2005-ben indult 7 fővel, 2007-ben ért a csúcsra 40 tanulóval, de 2012-ben érdeklődés hiányában ez a program is lezárásra került.

Természetesen lehet, hogy ebben a folyamatban jelentős szerepe volt a gazdasági válságnak, de az elmúlt évek statisztikai adatai alapján mindenképpen megállapítható, hogy a 2008–2009-es évek olyan kihívások elé állították a Debreceni Nyári Egyetemet, amelyek leküzdéséhez gyökeres változtatásokra, új szemléletre és vélhetően új stratégiára volt szükség. Bár a rendelkezésre álló dokumentumok alapján úgy tűnik, hogy a Debreceni Nyári Egyetem akkori menedzsmentje igyekezett megfelelő válaszokat találni az említett problémákra, a tulajdonosi jogokat gyakorló Debreceni Egyetem (rektora, Dr. Fésüs László) úgy ítélte meg, hogy a nagy hagyományokkal rendelkező intézmény megújulásának egyik záloga egy új vezető kinevezése lesz. Ennek eredményeképpen 2009. június 1-jével a Debreceni Nyári Egyetem ügyvezetői feladatainak ellátására felkérte e sorok íróját, aki azóta is ellátja ezt a tiszteletet.

### *Profilbővítés és útkeresés 2009–2017 között*

A jelen tanulmány nem szándékozik értékelni a 2000–2017-re eső időszak tevékenységét, és a történeti áttekintés kritériumainak sem tud megfelelni, mert mindkettőhöz alapos kutatómunka és tényfeltárás, statisztikai, közgazdasági és adminisztratív elemzés lenne szükséges. Ezért csupán arra vállalkozunk, hogy a 90 éves évforduló apropóján bemutassuk azokat a tevékenységeket és próbálkozásokat, amelyek 2009 óta meghatározzák a ma már ismét stabil pénzügyi helyzetben lévő és továbbra is kedvező nemzetközi megítélésnek örvendő Debreceni Nyári Egyetem munkáját.

### *Magyar nyelvi kurzusok – itthon és világszerte*

A hallgatói létszám és különösen az állami ösztöndíjak drasztikus csökkenése komoly pénzügyi gondokat okozott a 2008–2013 közötti időszakban. 2009 folyamán természetesen arra már nem volt reális lehetőség, hogy a bevételeket jelentős mértékben növelje az új menedzsment. A bevételek növelése szempontjából a legfontosabb lépés az volt, hogy sikerült megállapodni az Orvosi és Egészségügyi Centrum Nemzetközi Oktatási



*Az első téli tanfolyam résztvevőit Bazsa György rektorhelyettes  
köszönti a Cívus Étteremben (1991)*

Központ igazgatójával a térítéses orvosképzésben (TOK) résztvevő külföldi hallgatók előkészítő magyar nyelv és kultúra kurzusának átvételéről 2009 szeptemberétől. Ezzel a Nyári Egyetem hallgatóinak száma éves szinten mintegy 200-300 fővel emelkedett, és ennek arányában nőtt a bevétel is. Ennek az együttműködésnek azonban nemcsak önmagában van jelentősége, hanem abban is, hogy ez a lehetőség új irányokat mutatott a jövőt illetően. Az új vezetőség folyamatosan kereste azokat a partnereket, akik a magyar nyelv oktatásában érdekeltek, és a Debreceni Nyári Egyetemmel való együttműködésük mindkét fél számára kedvező. Így alakult ki az a helyzet, hogy 2010-ben ún. kihelyezett kurzusok indítására nyílt lehetőség az Egyesült Államok-beli New York városában, az ottani Magyar Házsal közösen, illetve Nagyváradon, majd később Antwerpenben. A három helyszín közül New York bizonyult a leghatékonyabbnak, mert ott 2010–2012 között összesen 50 hallgató tanult magyarul, míg Nagyváradon két évig tartott a program összesen 20 fővel, Antwerpenben pedig 2011-ben valósult meg egy kéthetes kurzus kilenc fővel. Az intézmény életében teljesen új helyzetet jelentett az ilyen jellegű tevékenység, amelynek a folytatása bármikor bekövetkezhet, minden attól függ, hogy ki a partner és hol van igény ilyen jellegű képzésre.

A kihelyezett kurzusok lényege, hogy a Debreceni Nyári Egyetem egy általa választott oktatóval és egy külföldi partner intézménnyel együttműködve hirdeti meg a magyar nyelvi kurzust helybeli résztvevők számára. A nyelvtanulók a nemzetközi hírnevű iskola követelményeit teljesítik, az ő tankönyveikből tanulnak, és a Debreceni Nyári Egyetem tanúsítványával bizonyíthatják sikeres tanulmányaikat. Ez olyan új területnek számít, amelynek a lehetőségeit a jövőben is rendszeresen érdemes vizsgálni. A kihelyezett kurzusok kategóriájához közeli megoldásnak számít az a változat, amikor egy külföldi helyszínen magyar nyelvet tanítanak a Debreceni Nyári Egyetem tankönyveiből, és a nyelvtanárok vagy az adott intézmény vezetői igényt tartanak rendszeres vagy

kevésbé rendszeres tanári továbbképzésre. Erre jó példa a braziliai Sao Paulo magyar közössége, amellyel sikerült komoly partneri kapcsolatot létrehozni 2012-ben, és ennek eredményeképpen 2013 és 2015 januárjában a Debreceni Nyári Egyetem tanulmányi igazgatója (dr. Csontos Pál) egyhetes továbbképzést tartott a helybeli magyartanároknak, akik megismerkedtek a portugál közvetítő nyelvvvel kiegészített *Hungarolingua Basic 1–2* tankönyvekkel. Hasonló kezdeményezésnek tekinthető a 2016 őszén megvalósult program, amelynek keretében a Nyári Egyetem két munkatársa Pekingben tartott továbbképzést az ottani magyartanároknak. Ezek a programok általában nem jelentenek plusz bevételt, de a visszajelzések alapján bátran állíthatjuk, hogy a külföldön magyar nyelvet tanító kollégák nagy jelentőséget tulajdonítanak ezeknek a továbbképzéseknek. Ilyen értelemben a Debreceni Nyári Egyetem egyre bővülő földrajzi területen van jelen mint meghatározó intézmény a magyar nyelv és kultúra terjesztése céljából.

A hallgatói létszám növelése szempontjából azonban elsősorban a Debreceni Egyetemmel való együttműködés jelenti a stabilitást, hiszen nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy Debrecenben egyre nő a külföldi hallgatók száma. Ez a réteg potenciális ügyfeleket jelent a magyar nyelv tanulásához, hiszen a Magyarországon 5-6 évig tanuló diákoknak elemi érdekük, hogy valamilyen szinten elsajátítsák nyelvünket, és megkönnyítsék itt-tartózkodásukat. A már jóval korábban beindított ún. szemeszterkurzusok a 2010-es években fokozatosan növekvő létszámmal szerepelnek a Nyári Egyetem statisztikájában, ami jól mutatja azt a tendenciát, hogy a Debrecenben tanuló diákok (beleértve az Erasmus és az Erasmus+program keretében ide érkezőket) mindenféle kötelezettség nélkül szívesen ismerkednek meg a magyar nyelvvel és kultúrával. Úgy tűnik, hogy ez igaz a 2015/16-os tanévben induló Stipendium Hungaricum ösztöndíj kedvezményezettjei körében is. Ezen fejlemények és egyeztetések eredményeképpen például 2017 őszén már csaknem 20 csoportban tanulnak magyarul külföldi hallgatók a világ minden tájáról, ami összesen csaknem 200 diákot jelent szemeszterenként. Ez a fejlemény igen kedvező helyzetet teremtett a Debreceni Nyári Egyetem számára (is), ami persze azt is jelenti, hogy a Debrecenben végző vagy részképzésben résztvevő egyetemi hallgatók jelentős része valamilyen formában Magyarország „botcsinálta” nagyköveteivé válnak, akik minden bizonnyal jó hírért keltik hazánknak.

A hallgatói létszám növelésének egyik kulcskérdése új ösztöndíjak vagy másféle támogatási formák biztosítása azok számára, akik elkötelezettek a magyarnyelv-tanulás iránt, de anyagi helyzetük nem teszi lehetővé, hogy részt vegyenek a debreceni programon. Ebből kiindulva az új vezetés tudatosan kereste azokat a partnereket, akik hajlandók ezen a téren segíteni a magyar nyelv és kultúra ügyét. Úgy tűnik, hogy Debrecenben több intézmény is megértette ezt a problémát, és az évek során kialakult az a helyzet, hogy az állami és városi ösztöndíjak mellett a Debreceni Nyári Egyetem nyári kurzusaira jelentkezők eséllyel pályázhatnak anyagi támogatásra. A Debreceni Egyetem, a Debreceni Egyetem Hallgatói Önkormányzata, a Campus Étterem, a Hunépi Campus Hotel Zrt., a Tiszántúli Református Egyházkerület, valamint a Tiszta Formák Alapítvány immár állandó támogatóknak számítanak, de vannak olyanok is, akik csak egy-egy alkalommal ajánlanak fel ösztöndíjat.



A magyar mint idegen nyelv tanításának hazai és külföldi helyzete és a partneri kapcsolatok kibővítésének szándéka hívta életre azt a mind a mai napig egyedülálló programot, amelyet mindenki csak NeMaMaT konferenciaként ismer. 2012-ben került sor először egy olyan fórumra, ahová meghívást kaptak olyan nem magyar anyanyelvű tanárok, akik külföldön hétvégi iskolákban magyar nyelvet vagy magyar nyelven tanítanak. Az elmúlt hat év alatt több mint 100-an vettek részt ezen az évente megrendezett eseményen, amely arra is lehetőséget nyújt a tanároknak, hogy bepillantsanak a Nyári Egyetem kurzusaiba, és az ott látottakról szakmai konzultáción vegyenek részt. A konferencia lényege az, hogy a résztvevők tapasztalatot cseréljenek évközi munkájukkal kapcsolatban, amihez a Debreceni Nyári Egyetem szakmai előadásokkal igyekszik hozzájárulni. Ezekon a fórumokon egyértelműen kiderült, hogy az Európában vagy Amerikában működő hétvégi iskolák igen kevés szakmai (és/vagy pénzügyi) támogatást kapnak, ezért nagyon fontosnak tartják, hogy Debrecenben olyan kollégákkal találkozhassanak, akik nagyjából hasonló körülmények között dolgoznak, és több területen is tudnak egymásnak segíteni. Ez az oka annak, hogy az eredetileg nem magyar anyanyelvűek számára tervezett konferencián egyre több olyan kolléga vesz részt, aki családjával Magyarországról települt ki külföldre hosszabb időre vagy véglegesen, és rövid időn belül csatlakozott valamelyik helybeli hétvégi iskolához. Először talán azért, hogy a saját gyerekei megőrizhessék anyanyelvüket, később pedig azért, mert részese kívánt lenni ennek az elismerésre méltó missziónak.

### *Tematikus kurzusok, speciális programok és idegen nyelvek*

A fentebb vázolt tevékenységek nagy része olyan új területek kipróbálását jelentette, amelyek szorosan kapcsolódtak a hagyományos magyar nyelvtanításhoz, de egyúttal új partnereket és – közgazdasági szóhasználatlal élve – új piaci szereplőket nyert meg a magyar nyelv és kultúra terjesztése ügyének. A 2009-ben megkezdett új fejlesztési stratégia azonban nemcsak a magyar nyelv tanításának bővítését vette célba, hanem a magyar kultúra egyéb elemeit is megpróbálta népszerűsíteni ún. tematikus kurzusok formájában. Ez a próbálkozás összességében több kudarccal, mint sikerrel zárult, de az eredmények ismeretében mégis az állapítható meg, hogy érdemes volt ezen a területen is elindulni. 2010 és 2017 között több mint egy tucat tematikus kurzus került meghirdetésre a Nyári Egyetem honlapján, de ezek közül mindössze egy olyan akadt, amelyre 2010 óta folyamatosan van érdeklődés. Ez a *Modern kori Magyarország (Modern Hungary)* című angol nyelvű, kéthetes kurzus, amelyre államközi ösztöndíjra is lehet pályázni. Így az elmúlt nyolc év alatt közel 40 külföldi ismerkedhetett meg a 19–20. századi magyar történelem és kultúra legfontosabb eseményeivel és eredményeivel. 2010-ben 18 kínai zenetanár vett részt egy zenetörténeti kurzuson, 2015-ben pedig 15 fiatal kapott lehetőséget a magyar és debreceni sportélet részleteinek megismerésére egy egyetemi pályázat keretein belül. Ugyancsak a Debreceni Egyetemmél való együttműködés az

alapja annak a négy éve zajló speciális nyári programnak, amelynek keretén belül két-három amerikai diák öt hetet tölt el Debrecenben, és amellet, hogy tanulmányozhatja a magyarországi gyógyszerészet helyzetét, megismerkedhet a magyar nyelv alapjaival, és részt vehet a *Modern Hungary* kurzuson. A Ferris State Universityvel való együttműködés létszámát tekintve igen csekély, de a sikerrel zárult programok hozadéka legalább annyira kedvező a Nyári Egyetem, mind a Debreceni Egyetem számára.

Egészen más jellegű, mégis ide kívánczó kezdeményezés volt 2014-ben az *Éld át a múltat!* elnevezésű nyári gyerektábor, amely a hajdúböszörményi múzeummal együttműködve került be a Nyári Egyetem programjainak sorába. A tábor tartalma a honfoglalás kori tárgyi eszközök és szokások megismerése volt, ami sok élménnyel gazdagította a főleg a környező országokból érkező gyerekek nyári szünidejét. Az első tapasztalatok alapján a történelem és a játék összekapcsolása vonzó programnak tűnt a határon túl élő magyar gyerekek számára, amit igazoltak az elkövetkező évek: 2016-ban és 2017-ben már négy különféle tematikájú táborba jelentkezhettek a 9–14 éves korosztályba tartozó fiatalok. A program népszerűségére való tekintettel 2015-ben a vezetőség úgy döntött, hogy a partnerei közé tartozó torontói és bécsi hétvégi iskolák által szervezett szavalóversenyek első helyezettjeinek fődíjként felajánl egy-egy egyhetes tábort, aminek rendkívül kedvező visszhangja volt.

Elég nyilvánvaló, hogy a Debreceni Egyetem közelsége és partnersége sajátos lehetőséget nyújt a Nyári Egyetem profiljának bővítéséhez. A tematikus és szemeszterkurzusok mellett külön területet jelent az olyan konferenciák megszervezése, amelyek valamilyen ponton kapcsolódnak az intézmény alaptevékenységéhez. 2010-ben pl. két ilyen eseményre került sor. A nyári kurzus idején zajlott le a *Kárpát-medencei Területfejlesztési Nyári Egyetem* 27 fő részvételével, míg októberben az angol *George Borrow Társaság* 18 tagja részesült egy szakmai előadásokat is tartalmazó egyhetes országismereti programban, amelynek központi témája a 19. és 20. századi magyar roma kultúra volt. 2013-ban és 2014-ben összesen 28 külföldi és magyar kutató tartott előadást a *Central Europe and the English-speaking World* elnevezésű konferencián, amely Kelet-Európa és az angolszász országok közötti kapcsolatokat vizsgálta, különös tekintettel Magyarországra. Mindegyik esemény szép sikerrel zárult, és azt bizonyította, hogy a hagyományos profil jól összeegyeztethető olyan speciális programokkal, amelyek sajátos színtört és új partnereket jelentenek az intézménynek. Mindemellett nem elhanyagolható az a körülmény, hogy a Debreceni Nyári Egyetem olyan helyeken is ismertté válik, ahol nem feltétlenül a magyar nyelv oktatása/tanulása a központi kérdés.

2011. június 30. és július 3. között Balatonlellén került sor az I. *Magyar világtalálkozó* megrendezésére, amelyen a Debreceni Nyári Egyetem is részt vett önálló standdal és debreceni partnerekkel (DE, DTV). A négynapos program során rendkívül sok külföldi látogatta meg a standot, és a későbbi fejlemények azt mutatták, hogy ezzel az eseménnyel is sikerült még nagyobb körben ismertté tenni az intézményt. A jelen vezetés számára egyébként is kiemelt feladat a nemzetközi marketing és partnerkeresés. Különféle meghívások, nemzetközi találkozók és egyéb események eredményeképpen

az elmúlt 8 év során számos bemutat(koz)ó előadás révén sikerült külföldön is megismertetni az érdeklődőkkel a megújult és több szempontból átalakított intézmény sokszínű tevékenységét. Erre azért is egyre nagyobb szükség van, mert a korábbi magyar tanszékek és műhelyek a létükért küzdenek a folyamatosan csökkenő létszámok miatt. Toronto, New Brunswick, Sao Paolo, London, Leuven, Berlin, Bécs, Krakkó, Poznan, Pozsony, Nagyvárad, Csíkszereda, Peking, Tiencsin, Kisinyov vagy az ukrán Ivano-Frankivszk csak néhány azok közül a városok közül, ahol a Debreceni Nyári Egyetemnek ma már közvetlen partnerei vannak, akikkel vagy együttműködés zajlik, vagy akiktől rendszeresen érkeznek nyelvtanulók Debrecenbe.

2012-ben egy régi hagyomány felelevenítése történt meg azzal, hogy a Nyári Egyetem magyar hallgatóknak ajánlott idegen nyelvi kurzust: a meghirdetett svéd nyelv igen kedvező fogadtatásra talált, így ez a tevékenység 2013-ban is folytatódott, sőt további nyelvekkel bővült a kínálat: ivrit, román és portugál nyelv és kultúra-tanfolyamok indultak, amelyekre összesen 73 hallgató iratkozott be. Az ún. kis nyelvek tanításának tapasztalatai alapján a vezetőség 2014-ben úgy döntött, hogy feltétlenül szükséges egy idegen nyelvi tagozat létrehozása. Ennek elsősorban adminisztrációs és promóciós okai voltak, de a tevékenységek és az oktatás sokszínűségének láthatósága is ezt kívánta. Ennek következtében 2014. szeptember 1-jétől kezdődően a Debreceni Nyári Egyetem oktatási tevékenysége két nagy egységre osztható fel: 1. magyar nyelv és kultúra, és 2. idegen nyelvek. Így jött létre a Magyar Nyelvi Tagozat és az Idegen Nyelvi Tagozat, amelyek feladatköre világosan elkülöníthető. Mára egyértelműen bebizonyosodott, hogy az utóbbi évek egyik sikertörténetének tekinthető az Idegen Nyelvi Tagozat tevékenységét megalapozó idegen nyelvek oktatása magyar, illetve külföldi hallgatóknak. Már 2013-ban látszott, hogy van érdeklődés az ún. 'kis' vagy 'ritka' nyelvek iránt, amit teljes mértékben megerősítettek a 2015-ös számok. Az pedig egészen új jelenségként könyvelhető el, hogy a külföldi hallgatók érdeklődését is felkeltették ezek a nyelvek, különösen a svéd és a német. Bár 2016-ban egy kicsit visszaesett a tanulói létszám, a német nyelvi szemeszterkurzusokra jelentősen megnőtt a jelentkezők száma. Míg a cseh, koreai, norvég, portugál, román, svéd és török nyelvet 100 magyar diák kezdte el abban az évben, a német nyelv 35 külföldit vonzott, de még 3-an svédre, 1-1 fő pedig angolra és norvégra iratkozott be. Mindezek alapján az intézmény arra törekszik, hogy folyamatosan feltárja az igényeket, és azok alapján hirdessen nyelvi kurzusokat magyaroknak és külföldieknek egyaránt.

### *Pályázatok a nemzetközi kapcsolatok jegyében*

A pályázatok a korábbi években sem voltak ismeretlenek a Nyári Egyetem gyakorlatában, de elsősorban az Erasmus diákok magyar nyelvoktatására korlátozódtak. Az új vezetés számára nyilvánvalóvá vált, hogy pályázati támogatások nélkül nagyon nehéz lesz egyensúlyban tartani a költségvetést. Ezért elindult a pályázatfigyelés és ismerkedés

a pályázatírási folyamattal. Az intézmény először 2010-ben pályázott egy Grundtvig felnőtt tanulói műhely megszervezésére – sikerrel. A projekt keretén belül 17 határon túli magyar felnőtt ismerkedhetett meg 10 napon át olyan új módszerekkel, amelyek segíthetnek az anyanyelv és az anyanyelvi kultúra idegen nyelvi környezetben való megőrzésében. Az Ausztriából, Németországból, Olaszországból, Romániából, Svédországból, Szerbiából és Szlovákiából érkezett résztvevőkkel folytatott párbeszéd eredménye bedolgozásra került a Nyári Egyetem 2011. évi programjába. Ez a pályázat bebizonyította, hogy a magyar kultúra terjesztésében komoly szerepet játszhatnak európai uniós pályázatok. Sőt nyilvánvalóvá vált, hogy semmiféle fejlődés vagy megújulás nem lehetséges a kultúra és oktatás különféle területein való pályázás nélkül, mert ez nem csupán egyik módja a bevétel növelésének, hanem arra is alkalmas, hogy az intézmény nemzetközi ismertségét még szélesebb körben növelni lehessen.

Jó példa volt erre a 2011-es év, amikor – a Nyári Egyetem történetében először – 8 pályázat került beadásra. Ezek közül a jelentősebb bevétellel kecsegtető EU-s pályázatok (MATCH, KA-2 és Grundtvig) ugyan sikertelenek voltak, de a már hagyományosnak és csaknem formálisnak tekinthető sikeres MÖB- és ERASMUS pályázatok mellett három nemzetközi és egy magyarországi pályázat révén kapott támogatást a Debreceni Nyári Egyetem. A testvérvárosi kapcsolatok újszerű értelmezésére épülő nemzetközi pályázat (*2inPhil*) nagy sikerrel zárult még ugyanabban az évben. A görögországi ECOSE.org nonprofit szervezet által vezetett projektben 15 ország vett részt, a DNYE partnere idehaza a Fazekas Mihály Gimnázium volt, amelynek diákjaival közösen valósították meg a kitűzött célokat. Jóllehet pénzügyi szempontból túl nagy bevételt nem hozott a pályázat, a hatékony részvételnek köszönhetően az intézmény meghívást kapott egy másik, ugyancsak az ECOSE.org irányításával elindult nemzetközi programba. A *Revealing Solidarity* című projektben ugyancsak 15 ország vett részt, és szakmai szempontból fontos eredménynek számított, hogy a pályázat központi programjára, egy 60 fős, négynapos konferenciára Debrecenben került sor 2012-ben. (Ez természetesen már a bevétel szempontjából sem volt elhanyagolható eredmény.) A harmadik pályázat a *PractiCAL* címet viselő kétéves projekt volt, amelyben 6 ország vett részt, és az ún. kis nyelvek tanulását/tanítását érintő kérdéseket volt hivatott kipróbálni, megvizsgálni. Ennek a programnak köszönhetően – az intézmény történetében valószínűleg első alkalommal – a Nyári Egyetem tanárainak és a stáb tagjainak lehetőségük nyílt nemzetközi tapasztalatcserére és további kapcsolatépítésre. Végezetül a Tiszta Formák Alapítványtól elnyert támogatás segítségével 2 határon túli magyar pedagógus ösztöndíjasként vehetett részt a Vojtina Bábszínházzal közösen megszervezett és rendkívül sikeres Bábpedagógiai programon.

A 2010-es és 2011-es év kedvező tapasztalatai oda vezettek, hogy a Debreceni Nyári Egyetem munkájának egyik meghatározó részévé vált a pályázatfigyelés és a minél több támogatás elnyerése. Ha a 2000 utáni profilbővítésről beszélünk, akkor ez a terület mindenképpen említésre méltó, hiszen a tervezett és megvalósult projektek olyan színteret jelentettek és jelentenek mind a mai napig, amelyek nélkül talán minden más-



*A 2013. évi nyári kurzus megnyitó ünnepségének elnöksége*

képpen alakult volna. Annak ellenére, hogy a pályázatoknak csak egyik része kapcsolódott a szorosán vett magyar mint idegen nyelv tanításához, a megvalósult programok folyamatosan lehetőséget adtak arra, hogy egyre több külföldi érdeklődővel ismertessük meg a magyar kultúra egy-egy szeletét.

Pályázati szempontból a 2012-es év sikertelen volt, de 2013-ban újra sikerült támogatást elnyerni, ezúttal a Nemzetközi Visegrád Alaptól. A *Who Learns Our Languages?* című projektben cseh, lengyel és szlovák partnerekkel közösen végzett a Nyári Egyetem erre vonatkozó kutatásokat 2014-ben. Ugyanabban az évben sikerült újabb pályázati támogatáshoz is jutni: az Erasmus+ keretén belül a felnőttoktatási szektor számára kiírt KA1-es mobilitási kategóriában nyert az intézmény 9995 eurót a munkatársak külföldi tapasztalatszerzésére. Ez azt jelentette, hogy a Nyári Egyetem minden dolgozója (összesen 8 fő) egy hetet tölthetett el 2013–2014 folyamán főként ún. job-shadowing formában valamelyik partner- vagy társintézményben. A pályázat lényege az volt, hogy mindenki a saját munkaterületén szerezzen nemzetközi tapasztalatokat, gyűjtse össze az ott alkalmazott jó gyakorlatokat, és igyekezzen ezeket átvenni a saját munkájába. A pályázat sikere megkérdőjelezhetetlen volt, és 2015-ben számos olyan kezdeményezés történt, amely vagy a munkahelyi környezet vagy a marketing- és adminisztratív tevékenység lényeges fejlesztését eredményezte. Nem véletlen, hogy a Nyári Egyetem 2014-ben is beadta a pályázatot, ami ismét sikerrel járt, így a külföldi tapasztalatszerzés tovább folytatódott 2014–2015-ben. Egy év kihagyás után az intézmény újra megpályázta ezt a lehetőséget, és újra sikerrel járt: 2017–2018 folyamán minden munkatársnak lehetősége nyílik egy egyhetes speciális nyelvtanfolyamon részt venni, ahol további tapasztalatokat gyűjtenek arról, hogy miként lehet még vonzóbbá tenni a nyelvi kurzusokat.



Természetesen a sok beadott pályázatból nem lehet mindegyik nyertes, de a kiterjedt kapcsolatok révén néha éppen az új partnerek azok, akik felkérrik a Nyári Egyetemet egy projektben való részvételre. Ez történt 2014-ben, amikor egy korábbi partner által megpályázott két projekt is támogatást kapott, és azokban is résztvevő lett a debreceni intézmény. A *Lexipedia* elnevezésű pályázat (3 résztvevővel) kétéves időtartamú volt, és 16,075 euró támogatást jelentett, míg a 2015 januárjában induló I. világháborúra emlékező egyéves pályázat (*The Rise and Fall of Trenches*, 6 ország részvételével) csaknem 3000 euróval növelte a bevételi oldalt. Mindkét projekt esetében a debreceni Fazekas Mihály Gimnázium volt a hazai partner, akiknek a diákjai vettek részt a programokban, akárcsak a második sikeres V4-es projektben (*Do You Speak Visegrad?*), amelynek célja a visegrádi országok jobb megismertetése volt középiskolás diákokkal. Az ily módon kialakult partneri kapcsolatnak köszönhetően 2017-ben újabb sikeres (2016-ban benyújtott) V4-es pályázatról értesítették a Debreceni Nyári Egyetemet. A *Kreati-V4* elnevezésű egyéves projekt minden eddigénél több fiatalot mozgatott meg: 24 cseh, lengyel, magyar és szlovák diák vett részt egy háromnapos műhelymunkán, ahol rajzoltak, óriásplakátokat, zászlókat, színpadi maketteket készítettek, valamint pólókat és bögréket festettek. A kiállítással záruló esemény mind a négy középiskolában folytatódik 2017 őszén helyi kiállításokkal.

A 2017-es év pályázatok szempontjából egyértelműen kiemelkedőnek számít, hiszen összesen 13 pályázat került beadásra, amelyekben a Debreceni Nyári Egyetem vagy pályázó vagy partner, és ezek közül csupán 1 nem kapott támogatást! A pályázatok nagy száma egyben sokszínűséget is hoz az intézmény munkájába: a már említett V4-es projekt mellett sor került egy *Lengyel-magyar nyelvi fórumra*, amelyen nyelvtanárok és műfordítók cseréltek eszmét a munkájukról; egy clevelandi magyar közösség által meghirdetett pályázaton 5 amerikai diáknak sikerült ösztöndíjat biztosítani a magyar nyelv és kultúra kurzusra; ősszel pedig indul két fontos nemzetközi projekt: az egyik keretén belül a Debreceni Nyári Egyetem tanárai a nyelvtanítás új formáit sajátíthatják el cseh, észt, lengyel, olasz és román kollégáikkal közösen, míg a másikban fiatalok és szeniorok vehetnek részt egy európai uniós nemzetközi képzésben.

### *Összegzés helyett*

Egy olyan intézmény mindenre kiterjedő elemzése és értékelése, mint a Debreceni Nyári Egyetem egy ilyen cikk formájában lehetetlen, de nem is ez volt a cél. A fentebb ismertetett adatok, tények és összegző megjegyzések azt kívánják bemutatni, hogy a 90. évébe érkező patinás intézmény élő, lüktető szervezet, amelynek ugyanúgy kell viselkednie, mint minden élőlénynek: alkalmazkodnia kell a környezetéhez, időről időre meg kell újulnia, és le kell küzdenie a saját korát. A racionális alkalmazkodás és a tudatos megújulás lehet a biztosítéka annak, hogy a Debreceni Nyári Egyetem az elkövetkezendő évtizedekben is meg tudja tartani vezető szerepét a magyar nyelv és kultúra minél szélesebb körű terjesztésében.